

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра фінансів

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

ПЕРСПЕКТИВНЕ БЮДЖЕТНЕ ПЛАНУВАННЯ І ПРОГНОЗУВАННЯ

Студентки 2 курсу, 2м групи,
спеціальності 072
«Фінанси, банківська справа та страхування»
спеціалізації «Державні та муніципальні
фінанси»

Науменко Анастасія
Олегівна

Науковий керівник
к.е.н., доцент

Маркуц Юлія
Ігорівна

Керівник освітньо-професійної програми
д.е.н., професор

Макогон Валентина
Дмитрівна

Завідувач кафедри фінансів,
д.е.н., професор,
заслужений діяч науки і техніки України

Чугунов Ігор
Якович

Київ 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ БЮДЖЕТНОГО ПЛАНУВАННЯ І ПРОГНОЗУВАННЯ	
1.1. Економічна сутність та значення бюджетного планування і прогнозування	6
1.2. Перспективне бюджетне планування і прогнозування як складова бюджетного процесу	11
Висновки до розділу 1	13
РОЗДІЛ 2 СТАН ПЛАНУВАННЯ І ПРОГНОЗУВАННЯ ПОКАЗНИКІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ	
2.1. Аналіз показників планування і прогнозування доходів Державного бюджету України.....	15
2.2. Економічна оцінка планування і прогнозування видатків Державного бюджету України.....	21
Висновки до розділу 2	24
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ БЮДЖЕТНОГО ПЛАНУВАННЯ І ПРОГНОЗУВАННЯ В УКРАЇНІ	
3.1. Зарубіжний досвід бюджетного планування і прогнозування	27
3.2.Пріоритетні напрями удосконалення системи бюджетного планування і прогнозування в Україні	32
Висновки до розділу 3	38
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	40
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	43
ДОДАТКИ	47

ВСТУП

Актуальність теми. Бюджетна політика потребує постійного удосконалення системи планування бюджетних показників з метою підвищення рівня її результативності. Бюджетне планування є важливою частиною загальнодержавного економічного планування. Бюджетне планування має враховувати особливості та тенденції соціально-економічного розвитку країни, а також фактори впливу на стійкість та збалансованість державних фінансів. На сучасному етапі економічних перетворень посилюється актуальність поглибленого дослідження теоретичних та практичних питань бюджетного планування, що обумовлено необхідністю формування ефективної стратегії соціально - економічного розвитку країни. Формування бюджету є вагомим інструментом регулювання соціально-економічних відносин в країні, метою якого є забезпечення розвитку економіки та соціальної сфери. Важливим є визначення пріоритетних напрямів здійснення бюджетного планування, обґрунтування основних бюджетних показників на середньо- та довгострокову перспективу.

Дослідженням цієї проблематики займалися такі зарубіжні вчені, як: Дж. М. Кейнс, А. В. Каретто, П. Самуельсон, Дж. Стігліц, В. Танзі, М. Афанасьєв, Ш. Бланкарт, Дж.Б'юкенен, А. Вагнер, Л. Дробозіна, Х. Циммерман, Г. Шахова; серед українських вчених вагомий внесок у дослідженнях проблематики впливу бюджетного планування в своїх наукових роботах висвітлили: В. Опарін, В. Федосов, І. Чугунов, С. Буковинський, О. Василик, В. Геєць, В. Глущенко, А. Даниленко, І. Запатріна, Л. Лисяк, І. Лук'яненко, І. Луїна, І. Лютий, та інші.

Більшість наукових праць щодо формування державного бюджету присвячені питанням визначення та узагальнення методологічних та інституційних засад планування показників бюджету. Разом з тим у сучасних умовах розвитку системи державних фінансів важливим є розвиток підходів щодо перспективного бюджетного планування, обґрунтування доцільності інституційних змін системи формування бюджету, визначення пріоритетних напрямів удосконалення бюджетного планування на середньострокову

перспективу. Необхідним є розробка підходів щодо посилення ефективності функціонування бюджету, що надасть можливість покращити якісний рівень планування бюджетних доходів та видатків, підвищити ступінь економічного розвитку країни. Зазначене свідчить про актуальність роботи та обумовило визначення її мети, завдань, об'єкту і предмету дослідження.

Мета і завдання. Метою роботи є розкриття теоретичних засад та удосконалення методологічних положень перспективного бюджетного планування у системі соціально-економічного розвитку країни. Поставлена мета зумовила необхідність вирішення таких завдань:

- розкрити сутність перспективного бюджетного планування і прогнозування у системі соціально - економічного розвитку країни;
- визначити підходи щодо застосування середньострокового бюджетного планування і прогнозування;
- визначити пріоритетні напрями розвитку бюджетного планування і прогнозування на середньо- та довгостроковий період;
- визначити напрями формування бюджету як однієї з важливих складових фінансової системи країни;
- провести аналіз показників планування і прогнозування доходів і видатків Державного бюджету України.

Об'єктом дослідження є бюджетне планування і прогнозування в системі соціально - економічного розвитку країни.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні засади бюджетного планування та прогнозування як інструменту впливу на економічний та соціальний розвиток країни.

Методи дослідження. У роботі застосовано сукупність методів і підходів, що дозволило реалізувати єдність дослідження. За допомогою системного та структурного методів розкрито сутність перспективного бюджетного планування і прогнозування. Використання порівняльного та факторного методів дозволило узагальнити та систематизувати досвід бюджетного планування і прогнозування у

країнах з розвинутою та трансформаційною економікою. Метод наукового абстрагування, використано при визначенні пріоритетних напрямів здійснення бюджетного планування у системі соціально-економічного розвитку країни.

Структура роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг становить 49 сторінок, основний зміст роботи викладено на 37 сторінках. Робота містить 6 таблиць, 2 рисунки, 3 додатки, список використаних джерел включає 37 найменувань.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ БЮДЖЕТНОГО ПЛАНУВАННЯ І ПРОГНОЗУВАННЯ

1.1. Економічна сутність та значення бюджетного планування і прогнозування

Бюджетне планування відіграє значну роль у бюджетному процесі, оскільки від правильного визначення планових показників бюджету залежить якість його виконання.

Бюджетне планування - це комплекс організаційно-технічних, методичних і методологічних заходів на таких стадіях бюджетного процесу як складання, розгляд і затвердження бюджетів для визначення обсягів і джерел формування та напрямів використання бюджетних ресурсів держави з метою забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку суспільства. [21, с. 32].

Бюджетне планування є складовою загальнодержавного економічного планування і займає центральне місце у фінансовому плануванні. Від рівня збалансованості бюджету на стадії планування, точності економічних і соціальних прогнозів залежить стабільність функціонування бюджетної сфери і рівень виконання програм протягом майбутнього бюджетного періоду.

Низкою науковців бюджетне планування соціально-економічного розвитку розглядається в контексті регулювання фінансових відносин між бюджетами. Так, на думку В. Федосова, В. Опаріна, Л. Сафоновой, бюджетне планування полягає в діяльності органів законодавчої та виконавчої влади вищого рівня щодо розподілу та перерозподілу доходів і нормування видатків, яке здійснюється з метою збалансування бюджетів нижчого рівня.

Держава використовує бюджетне планування для забезпечення ефективного функціонування бюджетної системи.

Особливості бюджетного планування:

- об'єктом бюджетного планування виступають бюджетні ресурси держави;
- суб'єктами є органи державної влади й управління та місцевого самоврядування;

- предметною галуззю (сферою застосування) бюджетного планування є бюджетні відносини, що виникають у процесі розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту та пов'язані з формуванням і використання фінансових ресурсів держави на всіх стадіях відтворювальних процесів;

- у процесі бюджетного планування забезпечуються необхідні фінансові прогнози для стабільного економічного і соціального розвитку, встановлюються зв'язки підприємств і організацій різних форм власності з бюджетом на плановий період;

- за допомогою бюджетного планування створюється відповідна фінансова база, визначаються параметри та механізми реалізації програм соціального захисту населення;

- бюджетне планування ґрунтується на грошовій оцінці бюджету, що дозволяє визначати найефективніші варіанти фінансового забезпечення прогнозних показників соціально-економічного розвитку;

- бюджетне планування є дієвим інструментом бюджетної політики держави.

Ефективне використання бюджетного планування у суспільстві залежить від якості виконання завдань, що стоять перед ним на всіх стадіях бюджетного процесу.

Завдання бюджетного планування:

- формування необхідних макроекономічних пропорцій розвитку держави на плановий період;

- визначення реальних джерел і обсягів доходів на всіх рівнях бюджетної системи;

- ефективний розподіл витрат за напрямками і регіонами;

- забезпечення мінімального рівня соціальних потреб;

- збалансування бюджету;

- утворення необхідних соціальних резервів;

- оптимізація фінансових потоків між бюджетами різних рівнів;

- сприяння найбільш ефективному використанню бюджетних засобів.

Кінцевим результатом процесу бюджетного планування є сукупність рішень і бюджетних показників у вигляді державного та зведеного бюджетів з врахуванням змін, що відбулися або очікуються у бюджетній сфері.

Бюджетне планування є процесом визначення джерел створення і напрямів використання бюджетних ресурсів в економіці держави з метою забезпечення її стабільного соціально-економічного розвитку. Цей процес передбачає застосування певних методів планування, які найбільш вдало можуть задовольнити умови та цілі цього процесу у певній країні. Серед таких методів виділяють наступні: коефіцієнтів, нормативний, балансовий, прямого розрахунку, екстраполяції, економічного аналізу та програмно-цільовий метод планування бюджету (додаток А).

Основним методом бюджетного планування є програмно-цільовий, який ґрунтується на раціональному управлінні бюджетними коштами та спрямований на вирішення соціально-економічних питань, що стоять перед суспільством на певному етапі його розвитку. Формування бюджету за програмно-цільовим методом дає змогу визначити бюджетні показники на основі планування відповідних значень на рівні держави, адміністративно-територіальних одиниць, відповідних галузей економіки та соціальної сфери.

Порядок бюджетного планування визначається нормами Бюджетного кодексу України і передбачає декілька стадій. Кабінет Міністрів України розробляє проект закону про Державний бюджет на відповідний рік. Міністр фінансів відповідає за складання проекту закону про Державний бюджет України, визначає основні організаційно-методичні засади бюджетного планування, які використовуються для підготовки бюджетних запитів, розроблення пропозицій проекту Державного бюджету України.

Бюджетне прогнозування полягає в оцінці різних варіантів формування бюджетних ресурсів і напрямів їх використання. Аналіз таких варіантів створює основу для вибору цілей, які є орієнтиром при розробці бюджету.

Головна функція прогнозу — наукове передбачення, яке дає змогу одержати картину майбутнього стану певного явища і обрати шляхи його досягнення.

Прогнозування бюджетних ресурсів може ґрунтуватися лише на узагальнюючих показниках економічного і соціального розвитку.

Важливе значення для їх прогнозування має врахування показників інфляції, курсу національної валюти та державного боргу. Точність прогнозних розрахунків залежить від значень показників у базисному періоді, величини і динаміки заданих параметрів розвитку економіки у прогнозованому періоді, структури для розрахунку показника.

Завдання бюджетного прогнозування є такими:

- проведення аналізу соціально – економічного розвитку країни;
- визначення обсягів бюджетних ресурсів та їх використання;
- вивчення взаємозв'язків показників бюджету з основними макропоказниками (ВВП, показниками балансу фінансових ресурсів і витрат держави, балансу грошових доходів і витрат населення, платіжного балансу);
- перевіряти можливості бюджетного забезпечення показників соціально-економічного розвитку держави.

Верховна Рада прийняла Закон України «Про внесення зміни до Бюджетного кодексу України щодо запровадження середньострокового бюджетного планування», яким запровадили трирічне бюджетне планування.

Відтепер Україна плануватиме свій бюджет на три роки вперед, що дозволить реалізовувати системні реформи, а також підвищить ступінь відповідальності розпорядників бюджету за ефективність своєї роботи.

Замість однорічних Основних напрямів бюджетної політики запроваджується середньострокова Бюджетна декларація – документ стратегічного планування, який визначає бюджетну політику на наступні три роки. А на місцевому рівні інструментом середньострокового бюджетного планування стануть трирічні місцеві фінансові плани.

До 15 травня кожного року Міністерство фінансів подаватиме Кабінету Міністрів, а до 15 липня – Верховна Рада ухвалюватиме Бюджетну декларацію. Цей документ формується з урахуванням положень документів державного стратегічного планування на 5 і більше років, зокрема, галузевих стратегій та стратегічних планів діяльності головних розпорядників бюджетних коштів. У свою чергу, стратегічні плани розпорядників будуть уточнюватися на підставі Бюджетної декларації. [11]

Бюджетна декларація розроблятиметься на основі макроекономічних прогнозів Мінекономрозвитку і враховуватиме стратегічні пріоритети державної політики, визначені органами влади – головними розпорядниками бюджетних коштів. Таким чином, процес бюджетування буде заснований на комплексному баченні розвитку економіки та бюджетної сфери.

Бюджетна декларація міститиме загальні граничні показники видатків та надання кредитів, граничні показники видатків та надання кредитів головних розпорядників бюджетних коштів, а також оцінку фіскальних ризиків. [10]

Основні цілі бюджетної декларації на 2020-2022 роки:

- прискорення економічного зростання шляхом створення сприятливого інвестиційного клімату та утримання макроекономічної стабільності;
- впровадження ефективного врядування шляхом реформи державного управління, децентралізації і реформи системи управління державними фінансами;
- збільшення спроможності громад шляхом подальшого впровадження реформи децентралізації та упорядкування бюджетних повноважень;

- забезпечення безпеки та оборони держави, зокрема захист її суверенітету та територіальної цілісності держави, а також забезпечення найважливіших аспектів безпеки громадян;
- розвиток людського капіталу шляхом підвищення якості публічних послуг, забезпеченого в результаті проведення реформ системи охорони здоров'я та освіти, підвищення ефективності програм державної соціальної підтримки;
- створення сприятливого бізнес середовища для збільшення інвестицій в інновації, агробізнес, та інші сектори зі створенням доданої вартості в Україні і зростання малого та середнього бізнесу. [8]

1.2. Перспективне бюджетне планування і прогнозування як складова бюджетного процесу

Система бюджетного планування та прогнозування в сучасному суспільстві відіграє провідну роль у формування та розвитку соціально – економічної структури, забезпечує поєднання всієї сфери суспільних фінансів, так як надання бюджетних послуг, управління державним боргом та плануванням бюджетних інвестицій.

Таким чином узгоджуються терміни, форми та обсяги фінансових ресурсів у межах бюджетної системи. На стратегічному рівні здійснюється планування загального рівня податкового навантаження, обсягу та структури соціальних послуг, що надаються державним сектором економіки. У відповідності зі стратегічними пріоритетами визначаються середньострокові цілі соціально-економічного розвитку країни, які відображені у вигляді пріоритетів, сформульованих у програмах уряду, державних цільових програмах, висвітлюються у бюджетному плані.

Бюджетне планування виступає як одна з вагомих складових системи управління державними фінансами, що забезпечує фінансовим ресурсним потенціалом споживачів бюджетних коштів в необхідній мірі, яка відповідає

можливостям їх залучення та спрямована на стимулювання соціально-економічного розвитку, при дотриманні умов фінансової стійкості бюджетів всіх рівнів, раціональності використання бюджетних коштів. З метою активізації впливу бюджетної стратегії на соціально-економічний розвиток суспільства потрібно вживати заходи, спрямовані на підвищення рівня збалансованості й прозорості бюджету, ефективності витрачання бюджетних коштів, удосконалення міжбюджетних відносин, забезпечення якісного виконання бюджетів усіх рівнів, здійснення дієвого фінансового контролю. [12]

Розробка і реалізація бюджетної стратегії є необхідною умовою підвищення якості процесу бюджетного планування, посилення впливу бюджетного регулювання на соціально-економічний розвиток країни.

Аналіз особливостей перспективного прогнозування видатків бюджету країни на сучасному етапі свідчить про те, що у нормативно-правовому полі врегульовано прогнозування бюджетних показників лише на трирічний період. Зокрема, законопроект про Державний бюджет України має містити прогноз основних макропоказників економічного і соціального розвитку країни, показників зведеного бюджету України за основними видами доходів, видатків та фінансування на наступні три бюджетні періоди. У процесі складання проекту Державного бюджету України та формування його прогнозних показників на перспективу повсякчас виникають питання щодо найважливіших напрямів державної політики у різних сферах діяльності і першорядних заходів у реформуванні економіки і соціальної сфери, подальшого розвитку інших галузей з метою визначення пріоритетів при витрачанні бюджетних коштів. Це пов'язано з відсутністю затвердженої науково обґрунтованої довгострокової стратегії соціально-економічного розвитку України та необхідністю підвищення рівня взаємоузгодженості прогнозних і програмних документів з питань соціально-економічного та бюджетного розвитку. [25]

Річний бюджет має стати результатом ґрунтовних розробок і напрацювань, зважених та узгоджених оцінок перспектив соціально-економічного розвитку

держави, що потребує складання безперервного бюджетного прогнозу на тривалу перспективу.[4] Перспективне прогнозування бюджету здійснюється за узагальненими показниками, які мають послідовно конкретизувати в міру наближення до планового року. Йдеться про те, що розробка бюджету на певний рік має розпочинатися за декілька років. Це прописано і в урядових документах з питань бюджетного розвитку України, де, зокрема, зазначено, що формування щорічного бюджету здійснюється “на принципах середньострокового бюджетного планування з чіткими фіскальними та видатковими орієнтирами з метою досягнення довгострокових стратегічних цілей і перетворення бюджетної політики на дієвий інструмент соціально-економічного розвитку держави”. [37]

Наукове обґрунтування напрямів удосконалення системи перспективного бюджетного прогнозування дасть змогу пов’язати процес коротко-, середньо- і довгострокового прогнозування та планування видатків бюджету з певною довгостроковою стратегією соціально-економічного розвитку України. Державні цільові та бюджетні програми мають розроблятися відповідно до національних пріоритетів з урахуванням фінансових можливостей бюджету, що сприятиме підвищенню її результативності.

Висновки до розділу 1

Перспективне прогнозування видатків бюджету є одним із вагомих елементів державного регулювання сталого розвитку та економічного зростання. Розвиток перспективного бюджетного планування дозволить суттєво підвищити рівень якості і керованості системи фінансово-бюджетного регулювання соціально- економічного розвитку держави. Одним з основних завдань бюджетного регулювання є упорядкування кількості бюджетних програм, складання головними розпорядниками бюджетних коштів плану діяльності на наступні бюджетні періоди відповідно до напрямів розвитку галузі, підвищення якісного рівня розробки паспортів та інтегральної оцінки виконання бюджетних

програм, підготовки бюджетних запитів, здійснення моніторингу бюджетної результативності.

Поглиблення удосконалення підходів до перспективного бюджетного планування за напрямками:

- запровадження багаторівневого стратегічного планування, а саме на складання планів на довго- та середньострокову перспективу за кожною галуззю економіки з метою відображення функцій та завдань центральних органів влади та їх бюджетних програм;
- удосконалення методологічної основи розроблення прогнозів соціально - економічного розвитку країни, підвищення рівня обґрунтованості аналізу макроекономічних, фіскальних, галузевих та інших показників на середньострокову перспективу;
- поглиблення оцінювання бюджетних видатків, що створить умови для підвищення рівня якості планування бюджетних видатків за основними функціями на напрямками використання;
- розроблення та запровадження методології перспективного бюджетного планування та прогнозування головними розпорядниками бюджетних згідно з принципами програмноцільового методу планування та виконання бюджету;
- застосування результатів оцінювання ефективності бюджетних видатків, а також прогнозів на середньостроковий період бюджетних показників на наступний рік;
- забезпечення узгодженої системи спостереження та коригування прогнозних і планових показників на всіх рівнях бюджетної системи планування на середньостроковий період.

РОЗДІЛ 2 СТАН ПЛАНУВАННЯ І ПРОГНОЗУВАННЯ ПОКАЗНИКІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

2.1. Аналіз показників планування і прогнозування доходів Державного бюджету України

Бюджетна політика у сфері державних доходів – це цілеспрямована діяльність держави, що полягає у розробці правового регламентування стягування та відповідальності за дотримання організації формування бюджетного фонду з метою ефективного досягнення встановлених показників соціально-економічного розвитку країни. Доходи бюджету служать фінансовою базою діяльності держави і виражають економічні відносини, які виникають у держави з юридичними і фізичними особами в процесі формування бюджетного фонду країни. Бюджетна політика держави у сфері формування доходів повинна бути гнучкою, оптимально пов'язувати та збалансовано враховувати інтереси держави, платників податків, представників державного апарату та громадян. [25]

Доходи бюджетів поділяються на доходи Державного бюджету України і місцевих бюджетів. Бюджетна політика щодо доходів формується на основі аналізу макроекономічних показників держави, їх прогнозування, а також виконання дохідної частини бюджетів минулого та попередніх років, змін у податковому законодавстві.

Таблиця 2.1.

Доходи зведеного, державного та місцевих бюджетів за 2017- 2019 рр.

Роки	2017 рік	2018 рік	2019 рік
Доходи, млн. грн.			
Зведений бюджет	1 016 788,3	1 184 278,1	1 289 779,8
Державний бюджет	787 297	928 108,3	998 278,9
Місцеві бюджети	229 491,3	256 169,8	291 500,9

Аналізуючи доходи бюджетів за 2017-2019 роки можна наочно побачити, що усі показники за 2019 рік перевищують минулі роки. (Рис. 2.1)

Виконання дохідної частини зведеного бюджету у 2019 року склало 1 289 779,8 млн.грн, що на 105 501,7 млн.грн або на 8,9 % більше, ніж за попередній (2018) рік. До дохідної частини Державного бюджету без урахування міжбюджетних трансфертів у 2019 році надійшло 998 278,9 млн.грн. Порівняно з 2018 роком цей показник збільшився на 70 170, млн.грн або 7%.

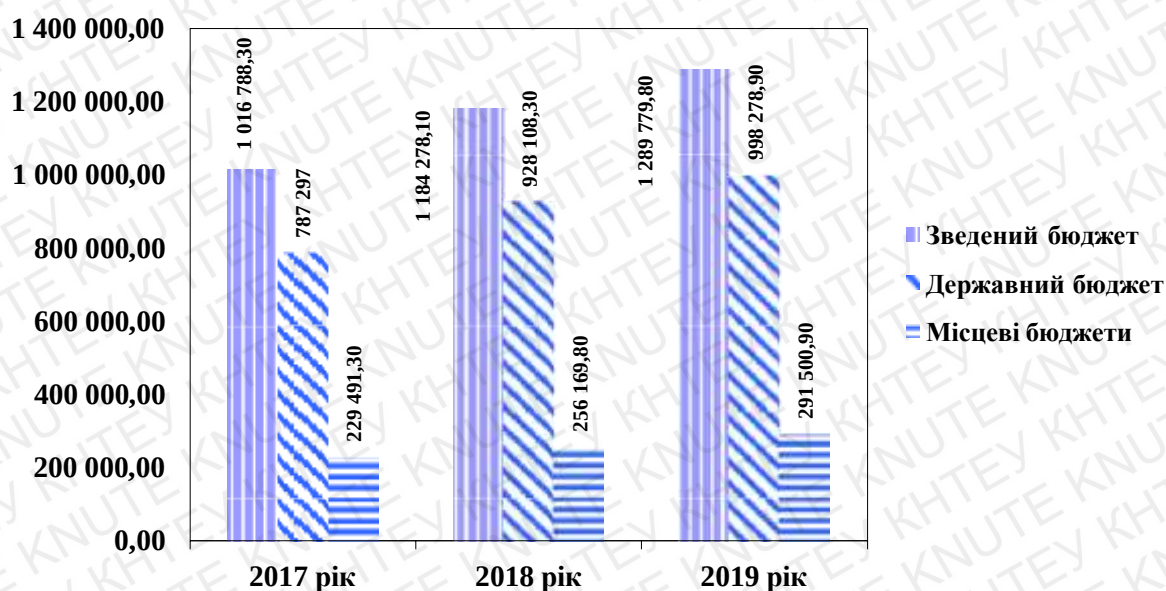

Рис. 2.1 – Доходи зведеного, державного та місцевих бюджетів за 2017-2019 рр.

Показники місцевих бюджетів свідчать про те, що у 2019 надійшло 291 500,9 млн. грн., що на 35 331,1 млн.грн. або на 12,1 % більше відповідного показника попереднього року. (Табл. 2.1)

Доходи бюджету класифікуються за такими розділами:

- податкові надходження;
- неподаткові надходження;
- доходи від операцій з капіталом;
- міжбюджетні трансфери.

Податкові надходження – це обов’язкові платежі (загальнодержавні та місцеві податки і збори), які надходять до бюджету внаслідок виконання платниками податкового законодавства України.

Неподаткові надходження – це доходи від власності та підприємницької діяльності, адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності, інші неподаткові надходження.

Міжбюджетні трансферти – це кошти, що передаються до державного бюджету та місцевих бюджетів з інших місцевих бюджетів для вирівнювання податкоспроможності територій. [22]

Таблиця 2.2.

Динаміка надходжень до Державного бюджету України протягом 2017–2019 рр., (млн. грн.)

	2017 рік	2018 рік	2019 рік
Податкові надходження	828 158,8	986 348,5	1 070 321,8
Неподаткові надходження	154 552,1	192 716,6	212 789,2
Доходи від операцій з капіталом	2 160,5	2 801,0	3 111,9
Інше	32 098,2	2 424,6	4 741,2
Всього	1 016 969,5	1 184 290,8	1289779,8

Порівняно с попереднім роком у 2019 році збільшення відбулося за усіма основними статтями як податкових, так і неподаткових надходжень.

Питома вага податкових надходжень в загальному обсязі надходжень до зведеного бюджету України становила 83 відсотки, неподаткових надходжень – 16,5 відсотка.

Найбільшу питому вагу серед надходжень в загальному обсязі доходів зведеного бюджету України становили такі надходження:

- податок на додану вартість – 29,4 відсотка;
- податок та збір на доходи фізичних осіб – 21,4 відсотка;
- акцизний податок – 10,6 відсотка;
- податок на прибуток підприємств – 9,1 відсотка;
- місцеві податки – 5,7 відсотка;
- кошти, що перераховуються НБУ – 5,0 відсотків;

- власні надходження бюджетних установ – 4,9 відсотка;
- частини чистого прибутку, що вилучається до бюджету та дивіденди, нараховані на акції – 3,6 відсотка;

- рентна плата за користування надрами – 3,5 відсотка;

За 2019 рік Державний бюджет України отримав 998,3 млрд грн, що на 70,2 млрд грн, або на 7,6 відсотка більше ніж за 2018 рік, що обумовлене зростанням:

- коштів, що перераховуються Національним банком України – «+20,3» млрд грн;

- податку та збору з доходів фізичних осіб – «+18,2» млрд грн;

- податку на прибуток підприємств – «+10,2» млрд грн;

- частини чистого прибутку, що вилучається до бюджету та дивіденди, нараховані на акції – «+6,6» млрд грн;

- акцизного податку – «+4,5» млрд грн;

- податку на додану вартість – «+4,2» млрд грн;

- ввізного мита – «+3,3» млрд грн;

- збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій – «+2,1» млрд грн;

- конфіскованих коштів та коштів, отриманих від реалізації майна, конфіскованого за рішенням суду за вчинення корупційного та пов'язаного з корупцією правопорушення «+1,6» млрд гривень.

Найбільшу питому вагу в загальному обсязі надходжень до Державного бюджету України становили податкові надходження – 80,1 відсотка, з них:

- податок на додану вартість – 37,9 відсотка;

- акцизний податок – 12,4 відсотка;

- податок та збір на доходи фізичних осіб – 11,0 відсотків;

- податок на прибуток підприємств – 10,7 відсотка;

- рентна плата за користування надрами – 4,1 відсотка.

Неподаткові надходження становили 18,7 відсотка від загальної суми доходів державного бюджету, серед яких:

- кошти, що перераховуються НБУ – 6,5 відсотка;
- власні надходження бюджетних установ – 4,6 відсотка;
- частина чистого прибутку, що вилучається до бюджету та дивіденди, нараховані на акції – 4,6 відсотка. [5; 7]

До загального фонду державного бюджету за 2019 рік надійшло 879,8 млрд грн, що на 46,2 млрд грн, або на 5,5 відсотка більше ніж за 2018 рік.

Доходи бюджету класифікують за різними ознаками.

В залежності від джерел формування доходи поділяються на податки з юридичних осіб, податки з населення, позики, надходження від реалізації державної власності, надходження від державного майна та угідь тощо.

За методами мобілізації доходи бюджету поділяються на податкові, неподаткові, позичкові. По видах податків доходи бюджетної системи України формуються насамперед за рахунок податку на додану вартість, акцизного збору, ввізного мита, податку на прибуток підприємств у розмірах, визначених законом України про Державний бюджет на поточний рік, надходжень коштів від продажу квот на здійснення зовнішньоекономічних операцій, доходів від приватизації державного майна та від його реалізації, плати за оренду цілісних майнових комплексів загальнодержавної власності, єдиного збору, який справляється в пунктах пропуску через державний кордон України, митних зборів, рентної плати за нафту, що видобувається в Україні, надходжень від розміщення в установах банків тимчасово вільних залишків бюджетних коштів, дивідендів, нарахованих на акції господарських товариств, які є в державній власності, плати за ліцензії на певні види господарської діяльності, плати за спеціальне користування природними ресурсами та інших доходів, встановлених законодавством України.

Податкова політика є важливою частиною бюджетної політики, оскільки основну частину доходів складають різні податки та збори, які прямо та опосередковано здійснюють вплив на суспільний розвиток. Збільшення

податкових надходжень знаходиться у прямій залежності від збільшення особистих доходів громадян, підвищення заробітної плати на підприємствах, установах, організаціях, її своєчасної виплати, суттєвого зменшення заборгованості з заробітної плати. Поступове збільшення розміру мінімальної зарплати у законодавчому порядку також впливає на рівень доходів працюючих громадян та збільшення надходжень прибуткового податку.[30]

Податкова політика, у достатній мірі, впливає на обсяги та структуру доходної частини зведеного бюджету і відображає ступінь розвитку економічних процесів.

Зведений бюджет за 2019 рік виконано з дефіцитом у сумі 84 млрд гривень.

Законом про державний бюджет на 2019 рік, зі змінами, визначено граничний обсяг дефіциту державного бюджету у сумі 91,1 млрд гривень. Фактично державний бюджет за 2019 рік було виконано з дефіцитом у сумі 81 млрд грн, що знаходиться в межах затвердженого законом показника, у тому числі загальний фонд – з дефіцитом у сумі 68,8 млрд гривень.

У 2019 році погашення основної суми боргу державного бюджету становило 345,2 млрд гривень. Погашення внутрішнього боргу дорівнювало 261,4 млрд грн, зовнішнього боргу – 83,8 млрд гривень. Державні запозичення державного бюджету були здійснені в обсязі 425,7 млрд. грн.

Таблиця 2.3.

Виконання Державного бюджету за 2019 рік (млн. грн)

	Доходи	Видатки	Кредитування	Сальдо
2019 рік	1289779,8	1370113,0	3983,2	- 84316,4

Зведений бюджет за рік виконано з дефіцитом 84,316 мільярда гривень, що на 24% вище за показник роком раніше. Дефіцит держбюджету був профінансований за кошти запозичень, оскільки надходження від приватизації

становили 0,5 млрд грн – 3,1% від плану. Запозичення в 2019 році становили 405 млрд грн – 104% від початкового плану.

Були внесені зміни в бюджет 2019 року, одною з найголовніших змін було скорочення плану доходів на 20,4 млрд грн.

Міністерство фінансів України збільшило показник дефіциту державного бюджету за результатами 2019 року до 81 млрд грн. Раніше цей показник становив 78,05 млрд. грн.

Головними причинами недовиконання плану доходів державного бюджету України 2019 року стали:

- зміцнення гривні, в результаті чого зменшилися митні надходження;
- уповільнення зростання імпорту, зокрема через зниження цін на природний газ і нафтопродукти;
- падіння виробництва тютюнових виробів;
- низькі обсяги видобутку природного газу. [15]

2.2. Економічна оцінка планування і прогнозування видатків Державного бюджету України

Економічні відносини, що виникають у зв'язку з розподілом фінансових ресурсів держави та їх використанням за галузевим, територіальним та цільовим призначенням відображують видатки бюджетів різних рівнів. [31]. Це грошові кошти, що спрямовуються на здійснення програм та заходів, передбачених відповідними бюджетами. Видатки бюджетів безпосередньо пов'язані з доходами. З одного боку, обсяг видатків обмежується бюджетними надходженнями, тобто доходами, які визначаються економічними можливостями держави. З іншого боку, видатки можуть впливати на доходи, сприяючи розвитку виробництва, науково-технічному прогресу тощо.

Видатки зведеного бюджету виконані у сумі 669,7 млрд. грн., що становить 64% річного планового показника.

Як свідчать дані рівень виконання видатків зведеного бюджету дещо нижчий за показник попереднього року. Основним чинником цього було зменшення рівня виконання видатків як загального, так і спеціального фонду бюджету.

Таблиця 2.4.

Видатки зведеного, державного та місцевих бюджетів за 2017- 2019 рр.

Роки Видатки	2017			2018			2019		
	Річний план, млн. грн.	Факт, млн. грн.	Виконання, %	Річний план, млн. грн.	Факт, млн. грн.	Виконання, %	Річний план, млн. грн.	Факт, млн. грн.	Виконання, %
Зведений бюджет	1 119 600, 2	10567 60,0	94,4	1 334 500,0	1 250 173,5	93,7	1 457 900,0	1 370 113,0	94,1
Державний бюджет	870 02 6,3	839 453,0	96,4	1 034 400	985 84 2, 0	95,3	1 129 500	1 072 891,5	95,2
Місцеві бюджети	249 573, 9	217 307	87,1	300 100	264 33 1,5	88,2	328 400	297 22 1,5	90,5

Аналізуючи наведені показники, можна побачити, що видатки всіх бюджетів у 2017 році збільшились порівняно з минулими роками.

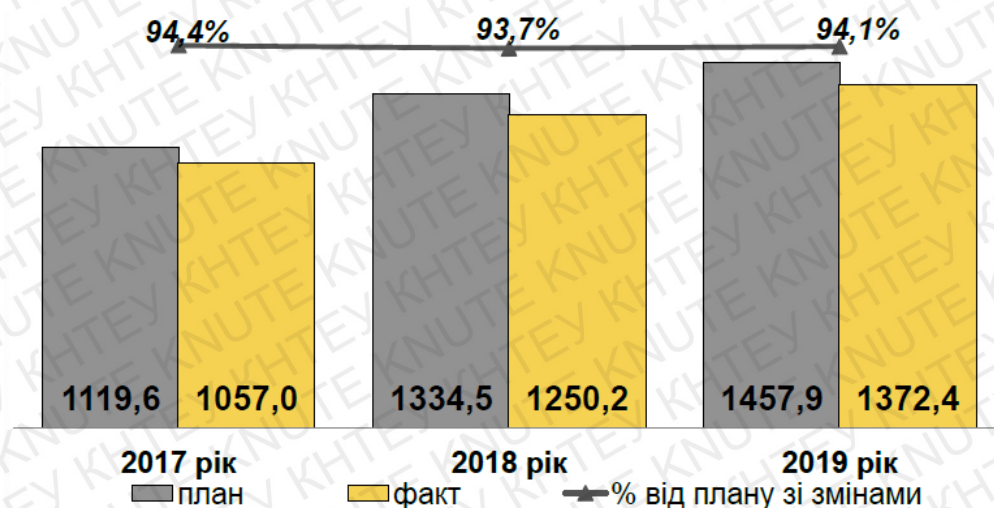

Рис. 2.2. Видатки зведеного бюджету України у 2017-2019 роках, млрд грн

Видатки Державного бюджету у 2017 році склали 1056760 млн. грн, що на 221 170 млн. грн або 21% більше у порівнянні з 2016 роком.

Рівень виконання річного плану у 2017 році становить 97,2%, що на 2,6% більше, ніж у 2016 році.

Видатки бюджетів класифікуються за чотирьома ознаками:

- функціональна класифікація;
- економічна класифікація;
- відомча класифікація;
- програмна класифікація.

Видатки Зведеного бюджету України у 2019 році становили 1372350,6 млн грн, що на 122161,1 млн грн, або на 9,8 відсотка більше за відповідний показник 2018 року і відповідає 94,1 відсотка річного плану зі змінами, що включає в себе зміни, внесені до бюджету Верховною Радою України, розпорядниками бюджетних коштів до спеціального фонду державного бюджету та місцевими радами.

Касові видатки загального фонду державного бюджету за 2019 рік становили 952965,2 млн грн, що відповідає 97 % річного плану (зі змінами).

У 2019 році касові видатки загального фонду зросли проти відповідного показника 2018 року на 68799,1 млн грн, або на 7,8 відсотка.

У структурі видатків загального фонду державного бюджету у 2019 році найбільші частки припадають на трансферти місцевим бюджетам (25,6 відсотка), здійснення виплат заробітних плат для працівників бюджетної сфери та соціальних виплат (пенсій, допомог та стипендій) (24,1 відсотка), на видатки на безпеку і оборону (20,5 відсотка) та на видатки на обслуговування боргу (12,5 відсотка).

Продовження військового конфлікту на сході країни обумовило зростання видатків на підвищення обороноздатності і безпеки. Так, у 2019 році на національну безпеку і оборону держави спрямовано загальний ресурс у сумі

217963,7 млн грн, що на 26310,2 млн грн, або на 13,7 відсотка більше, ніж у 2018 році.

З них із загального фонду державного бюджету спрямовано 195184,5 млн грн, зокрема, за такими основними напрямками:

- заробітна плата працівників та грошове забезпечення військовослужбовців осіб рядового і начальницького складу, поліцейських (з нарахуваннями) – 128121,2 млн грн;

- будівництво (придбання) житла для військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу, поліцейських – 1860,1 млн гривень.

Загалом частка видатків на оборону і безпеку у ВВП за останні роки невинно зростає. Так, у 2013 році вона становила 3,1 відсотка ВВП, а у 2019 році – 5,5 відсотка ВВП, що відповідає вимогам Закону України «Про національну безпеку України».

Касові видатки спеціального фонду державного бюджету у 2019 році становили 122156,8 млн грн, що відповідає 83,1 відсотка річного плану зі змінами. Порівняно з 2018 роком вони збільшились на 20471,1 млн. грн, або у 1,2 рази.

За економічною класифікацією статей видатків державного бюджету найбільш значне зростання у 2019 році порівняно з 2018 роком зафіксовано за такими статтями видатків:

- соціальне забезпечення – на 34,1 відсотка, до 223458 млн грн;
- грошове забезпечення військовослужбовців – на 31,7 відсотка, до 100569,2 млн грн;
- дослідження і розробки, окремі заходи по реалізації державних (регіональних) програм – на 22,7 відсотка, до 78312,9 млн гривень. [5; 7]

Висновки до розділу 2

Державний бюджет за доходами у звітному періоді виконано на 99,1% річного показника, затвердженого Верховною Радою України зі змінами. У 2019 році існували кілька чинників, які не дозволяли виконувати планові показники по

доходам. Ключовими були зміцнення гривні, внаслідок чого зменшились митні надходження, повільніше зростання імпорту (зокрема через зниження цін на природний газ та нафтопродукти), падіння виробництва тютюнових виробів, нижчі обсяги видобування природного газу.

Загальними чинниками, які вплинули на зростання податкових надходжень дохідної частини Державного бюджету України, стало значне зростання податкових надходжень зумовлене постійним проведенням державою детінізації економіки та боротьбою із компаніями, які ухиляються від сплати податків, а також збільшення кількості об'єднаних територіальних громад внаслідок децентралізації, які можуть краще контролювати сплату податкових платежів та обов'язкових зборів на об'єднаній території. Тому можна виділити ряд проблем, які перешкоджають у отриманні достатнього рівня податкових надходжень до бюджету є:

- зменшення обсягів виробництва національних підприємств та зменшення їх кількості, що супроводжуються скороченням робочих місць через нестабільну ситуацію в країні та високий рівень інфляції;
- неефективна податкова політика, що викликає явище ухилення від сплати податків та диспропорції у розподілі податкового навантаження;
- надання податкових пільг, які впливають на ефективність формування доходів бюджету. [30]

Для того, щоб подолати проблеми, які перешкоджають надходженню податкових доходів до державного бюджету у достатній кількості можна запропонувати такі рішення:

- одним з найвагоміших податків є акцизний, тому необхідно підвищувати ставки акцизу, адже в будь-якому разі купуватимуться алкоголь, цигарки та пальне, що призведе до збільшення надходжень до бюджету;
- необхідно збільшувати оподаткування великих платників податків, адже саме у їх руках зосереджена найбільша кількість фінансових ресурсів та їхнє число зростає;

- зменшити кількість наданих податкових пільг, створити та законодавчо затвердити перелік напрямів, на які вони надаються;
- удосконалення податкового законодавства, орієнтація його на рівень високо розвинутих країн.

Планування доходної частини бюджету є важливим та необхідним етапом бюджетного процесу, який дозволяє визначити стратегічні напрями розвитку бюджетно-податкового регулювання, особливості формування бюджетних доходів на галузевому та територіальному рівні. Підвищення якісного рівня планування податкових надходжень сприятиме посиленню результативності інституційних змін бюджетної системи. Обґрунтовані підходи до формування бюджетних доходів забезпечуватимуть посилення фінансової стабільності та створення сприятливих умов для довгострокового економічного зростання. Виваженість і результативність планування доходів бюджету справляє визначальний вплив на обсяги бюджетних видатків.

Наявність бюджетного дефіциту у допустимих межах не є негативним явищем в умовах динамічного розвитку економіки, проте рівень дефіциту бюджету повинен знаходитись під постійним контролем державних органів.

РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ БЮДЖЕТНОГО ПЛАНУВАННЯ І ПРОГНОЗУВАННЯ В УКРАЇНІ

3.1. Зарубіжний досвід бюджетного планування і прогнозування

В сучасних умовах, коли відбувається процес децентралізації, реформування бюджетної політики, особливе значення надається питанням бюджетного планування як дієвого інструмента реалізації виконання програми соціально-економічного розвитку країни. Слід зазначити, що більшість розвинутих країн під час бюджетного планування застосовує середньострокове планування. До таких країн відносяться Австрія, Велика Британія, Данія, Канада, Німеччина, Фінляндія, Швеція, Угорщина, Сполучені Штати Америки, Франція тощо.

Не завжди у цих країнах середньостроковий бюджет є законом, але він є обов'язковим елементом закону. Завдяки йому відбуваються щорічне коригування та уточнення показників бюджету.

Як свідчить світовий досвід, середньострокове бюджетне планування ґрунтується на п'ятих елементах:

- наявність узгодженої державної програми (стратегії) соціально-економічного розвитку країни;
- сформованість інституцій та процедур, що забезпечують якісне середньострокове макроекономічне і бюджетне прогнозування;
- наявність процедур вироблення «фіскальних правил», зокрема в частині обмеження середньострокових параметрів державного боргу, обсягу коштів на його обслуговування, бюджетного дефіциту/профіциту;
- наявність процедур і механізмів формування «бюджетних лімітів» для головних розпорядників коштів, моніторингу і забезпечення їх виконання;
- наявність механізмів сполучення елементів «річного» і «середньострокового» в бюджетному плануванні (середньострокові бюджетні програми, інвестиційні програми тощо). [19]

Усі елементи пов'язані між собою, що дає можливість більш ефективно здійснювати управління бюджетними коштами, досягати поставлених цілей та отримувати високі показники результативності та ефективності. Міжнародна практика свідчить про цілу низку методів макрофінансового бюджетування, серед яких слід назвати такі:

- система «планування – програмування – бюджетування» (“Planning – Programming – Budgeting System”);
- це система першого покоління, яка спрямована на розробку соціальних програм, соціальних завдань та цілей;
- бюджетування з нуля або складання бюджету на нульовій основі (“Zero-Based Budgeting”);
- цей метод передбачає кожне бюджетування починати з нульового розрахунку ефективності та результативності використання коштів;
- метод програмного бюджетування (“Programe Budgeting”);
- він дає змогу розрахувати кінцевий вимір видатків на кінцевий результат;
- бюджетування, орієнтоване на результат (“Results-oriented Budgeting”); основою цього методу є результат та управління ним;
- програмно-цільовий метод тощо.[27]

В європейській термінології для характеристики всього процесу середньострокового планування використовується термін «medium term budgetary framework», тобто середньостроковий бюджетний механізм. Ми застосовуємо термін середньострокове бюджетне планування і прогнозування для позначення цього механізму з метою уникнення термінологічних невідповідностей з українською практикою.

Середньострокове бюджетне планування і прогнозування виявилось ефективним інструментом для підвищення та покращення стану державних фінансів у багатьох країнах світу.

На сьогодні у більшості країн Європи необхідність середньострокового бюджетного планування законодавчо затверджена. Бюджетних плановим періодом є один рік, однак щороку бюджет формується згідно із середньостроковим планом, який складено на поточний рік, а також на декілька наступних років. У Євросоюзу стандартом вважається модель «наступний за поточним + два наступні роки».

Науковці [1; 20] звертають увагу, що даним середньострокового фінансового плану притаманний "ковзний" характер. План, у тому числі показники бюджетних видатків, щороку оновлюється з одночасною пролонгацією часових меж на один рік вперед. Корегування здійснюється з урахуванням уточненого прогнозу макропоказників, які базуються на поточній економічній ситуації, змін у соціальному розвитку, а також перегляду напрямів бюджетної політики на середньострокову перспективу.

Невід'ємною частиною середньострокового планування є система певних правил й обмежень. Так, у Франції встановлені граничні показники зростання видатків бюджету у відсотках до внутрішнього європейського продукту.

В США визначається контрольний показник скорочення бюджетного дефіциту, в разі недоотримання якого автоматично розпочинається процес секвестрування, тобто зменшення видатків бюджету [1]. В Греції застосовується мораторій на обмеження обсягів інвестиційних видатків, розрахованих Міністерством економіки [20].

У більшості країн, зокрема у Великобританії, Канаді, Нідерландах, Швеції, Франції, Новій Зеландії та інших, середньостроковий бюджет розробляється, вноситься і коригується одночасно із щорічним бюджетом. (Додаток В)

У Великобританії використовується середньострокове бюджетне планування на трирічний термін. Плани прогнозних оцінок переглядаються кожні два роки, після чого середньострокове планування бюджету зміщується на наступні два роки. Під час планування і здійснення контролю державних видатків у середньостроковій перспективі дотримуються двох основних правил:

1. Уряд може брати позики лише з метою їх інвестування, а не для фінансування поточних витрат.
2. Співвідношення чистого державного боргу і ВВП повинно утримуватись на визначеному законодавчому рівні. Особливістю середньострокового бюджетування у Великобританії є те, що розпорядники бюджетних коштів мають право переносити невикористані кошти у планах видатків з одного року на інший.[29]

Середньострокове бюджетне планування у Швеції – законодавчо обов’язкове, здійснюється на три роки та є основою для складання щорічного бюджету. Середньострокове бюджетне планування ґрунтується на принципі трирівневого складання фінансового плану.

На першому етапі уряд формує фінансову політику, встановлюючи цільові макроекономічні показники – обсяги дефіциту або профіциту бюджету у відсотках від ВВП.

Другий етап планування передбачає трансформацію визначених урядом цілей у граничні обсяги видатків. До цього обмеження включають усі видатки з бюджету центрального уряду, за винятком процентів за державним боргом та пенсійного забезпечення. Обмеження видатків, що складається на три роки, має юридичну силу: закон забороняє у бюджеті поточного року передбачити обсяг видатків, що перевищує встановлені середньостроковим планом ліміти.

Третій етап. На цьому етапі уряд Швеції формує план видатків таким чином, щоб загальна сума видатків була дещо меншою за встановлений граничний обсяг, визначений на другому етапі. Така різниця називається «запасом бюджету» та є важливим елементом бюджетного процесу Швеції. Цей фінансовий простір формується з метою захисту державних фінансів від перевищення запланованого ліміту видатків на випадок непередбачуваних обставин.

З метою складання надійних макроекономічних прогнозів, необхідних для бюджетного планування, створено спеціальний відділ прогнозування. Цей орган незалежний від уряду, тому його прогнози є нейтральними. Основні прогнози

показники – темп зростання ВВП, рівень безробіття, індекс інфляції – утворюють базу для здійснення середньострокового прогнозу надходжень та видатків бюджету.

Такий прогноз проводить міністерство фінансів, не залучаючи будь-яких сторонніх експертів. Міністерство фінансів оновлює прогноз основних показників державного бюджету (доходи, видатки, дефіцит) на регулярній основі 4-6 разів на рік. Завдяки середньостроковому прогнозуванню Швеція досягла підвищення фіскальної дисципліни в середньостроковому періоді. Уряд почав приділяти більшу увагу фіскальним наслідкам поточних рішень у наступних роках. Крім, того вдалося 10 ефективно обмежити видатки відповідно до встановлених на середньострокову перспективу лімітів. [33]

Середньострокове бюджетне планування у Німеччині здійснюється щороку на три роки наперед і допускає коригування та уточнення наявних запланованих раніше показників.

Сучасна система середньострокового планування передбачає прогнозування на п'ять років. Бюджетний процес у Німеччині в умовах федеративного устрою держави, обумовленого її історичною неоднорідністю, націлений на встановлення жорсткої фінансової дисципліни. В основу фіскальної дисципліни Німеччини з 1969 р. покладено такі принципи:

- Федеральна та місцева влада діють спільно, з урахуванням державних інтересів та підтримання загальнодержавної економічної рівноваги.
- Процес отримання позик та утворення антициклічних фінансових ресурсів з метою підтримання економічної рівноваги має бути врегульований на законодавчому рівні.
- Борг федерального уряду не повинен перевищувати державних інвестицій, за винятком ситуацій, коли економіка перебуває у глибокій та тривалій депресії.

В основі середньострокового фінансового планування Німеччини лежить обмеження рівня видатків. Керівництво держави запроваджує різні програми,

спрямовані на систематичне зменшення обсягів видатків. Усі плани розробляються з урахуванням інтересів федерації та кожної землі. [26]

Середньострокове бюджетне планування в Туреччині. Процес бюджетного планування має такі визначальні особливості:

- Одночасна централізація та перерозподіл повноважень з прийняття рішень у процесі бюджетного планування;
- Кредити Міжнародного валютного фонду в режимі надійної опори як фіскальне правило (тобто, включення кредитування від МВФ як невід'ємної складової середньострокового бюджетного планування);
- Дуже деталізована бюджетна класифікація.

Бюджетний процес Туреччини централізований, але передбачає делегування окремих повноважень на нижчі рівні. Діє чіткий порядок прийняття рішень, за якого головні повноваження має Вища планова рада. Головою ради є прем'єр-міністр, який призначає її членів. Вища планова рада формує середньостроковий фіскальний план. Через наявність жорсткої вертикалі влади суттєво підвищується якість контролю видатків, однак у розпорядників коштів практично не залишається можливості для надання пропозицій щодо перерозподілу коштів від відомства до відомства або для нових фіскальних ініціатив.

3.2.Пріоритетні напрями удосконалення системи бюджетного планування і прогнозування в Україні

Перш ніж відобразити шляхи покращення бюджетного планування, варто спрогнозувати доходи та видатки на майбутні періоди(2020 та 2021 рр). Доходи бюджетів наведено у таблиці 3.1, видатки бюджетів наведено у таблиці 3.2.

Згідно з наведеними нижче даними прогноз на 2020 та 2021 рік по доходам і видаткам бюджетів показує, що доходи та видатки мають тенденцію збільшення. Варто зауважити, що кожного року видатки перевищують доходи, а отже на мінімум майбутні два роки в Україні буде дефіцит бюджету.

Таблиця 3.1.

Прогноз доходів бюджетів на 2020-2021 роки

Роки Доходи, млн. грн.	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 (прогноз)	2021 (прогноз)
Зведений бюджет	1 016 788,3	1 184 278,1	1 289 779,8	1436606	1555882
Державний бюджет	787 297	928 108,3	998 278,9	1117233,5	1204629
Місцеві бюджети	229 491,3	256 169,8	291 500,9	318518,8	349334,3

*Прогноз розраховано за допомогою Microsoft Office Excel функції «ТЕНДЕНЦІЯ».

Таблиця 3.2.

Прогноз фінансування видатків бюджетів на 2020-2021 роки

Роки Видатки, млн. грн.	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 (прогноз)	2021 (прогноз)
Зведений бюджет	1056760,0	1 250 173,5	1 370 113,0	1539035	1675302
Державний бюджет	839 453,0	985 842, 0	1 072 891,5	1199853,4	1300410
Місцеві бюджети	217 307	264 331,5	297 221,5	339141,2	374809,5

*Прогноз розраховано за допомогою Microsoft Office Excel функції «ТЕНДЕНЦІЯ».

Така ситуація частково спровоковано неякісним бюджетним плануванням. При визначенні напрямів удосконалення бюджетної політики важлива роль належить формуванню її цілей, а також першочергових завдань, які потребують вирішення.

Згідно з Бюджетною стратегією до стратегічних цілей бюджетної політики віднесено досягнення високої якості життя громадян, побудова конкурентоспроможної соціально орієнтованої ринкової економіки та інтеграція в європейське співтовариство. За орієнтир прийняті показники, які відображають

рівень життя, досягнутий у розвинених країнах. При цьому завдання з розвитку економіки повинні відігравати роль засобів реалізації поставленої мети. За таких умов перетворення в економічній сфері повинні спрямовуватися на вирішення гострих соціальних проблем, що мають місце в нашій країні. Тому необхідно прийняти курс щодо формування конкурентоспроможної й водночас соціально орієнтованої економіки.

На основі робіт вітчизняних науковців з питань шляхів удосконалення бюджетного планування, реформування та оптимізації державних витрат усі заходи можна поділити на організаційні та структурні. Тобто суттєвим важелем вирішення бюджетних проблем слід розглядати розумні обсяги та структуру державних витрат. Заходи у сфері економічної діяльності стосуються збільшення видатків та першочергового фінансування пріоритетних напрямів державних промислових та сільських господарств, а також приватизації частки державного майна, яка дає можливість зменшення навантаження на державний бюджет. [28]

Заходи у соціальній сфері, яка є найбільш проблемною ланкою у державному бюджеті, також стосуються збільшенню видатків, тому що установи соціальної сфери не є прибутковими, а коштів для оптимального фінансування соціальної сфери завжди не достатньо. У багатьох випадках, коли ставиться питання про недофінансування державних соціальних зобов'язань, розміри яких свідчать про невідповідність цих зобов'язань реальним фінансовим можливостям держави, постають питання щодо необхідності скорочення або відміни конкретних соціальних програм, що не завжди коректно.

Які ж шляхи для оптимізації затрат бюджету, без скорочення пільг і при належному фінансуванні державного сектору? Одним з варіантів може бути часткове впровадження самофінансування державних підприємств за рахунок надходження власних грошових коштів і доходів в матеріальній чи нематеріальній формі, які є результатом його самостійної фінансово-господарської діяльності. Та при наявності власних джерел фінансування, вони виступають лише додатковим джерелом доходів, а основним для бюджетних

установ залишається їх фінансове забезпечення з державного або місцевих бюджетів. Тому пошук шляхів удосконалення повинен провадитись на рівні держави та органів місцевого самоуправління. [19]

Для зменшення бюджетних витрат можливі процедурні обмеження щодо прийняття бюджетних рішень. Наприклад, законодавчі акти, чинність яких призводить до збільшення державних витрат (про підвищення заробітної плати державних службовців, про збільшення пенсій або про додаткові соціальні гарантії), можуть прийматися тільки за наявності в розпорядженні держави відповідних доходів. Скорочення чисельності працівників у сфері управління зменшує видатки на утримання органів державної влади. Можливо скорочувати податкові пільги підприємствам таким чином, щоб одержання податкових пільг залежало від корисності і важливості для суспільства того чи іншого виду діяльності. При скороченні податкових пільг з'явиться можливість цілеспрямовано використовувати видаткову частину бюджету для підтримки деяких пріоритетних напрямків соціально-економічного розвитку суспільства.

Оптимізувати затрати бюджету не скорочуючи пільги і при цьому забезпечувати належне фінансування державному сектору, допоможе податкова реформа, яка після введення нової ставки податку та, створивши при цьому для підприємств ефективні економічні стимули для сплати податків, призведе до виходу підприємців з тіні. Використовуючи досвід країн із розвинутою ринковою економікою, слід розглядати додаткові джерела фінансового забезпечення соціальної сфери, у тому рахунку – меценатство та спонсорство. Для оптимізації цих джерел доходів бюджету державна допомога спонсорам полягає в наданні відстрочки чи розстрочки сплати податків, чи наданні податкових пільг, розглядаючи благодійність, як некомерційну (неприбуткову діяльність організацій і окремих осіб), спрямовану на задоволення потреб соціального розвитку. У більш широкому розумінні благодійність визначати як інвестування соціальної сфери. Одним із джерел зменшення навантаження на бюджетні видатки є страхування – пенсійне, медичне, соціальне. Використання

обов'язкового страхування гарантує матеріальну підтримку на старість, у разі інвалідності, захворювання. Через систему страхування здійснюється перерозподіл грошових засобів від працездатних до непрацездатних, від тих, хто працює, до безробітних.

Негативно впливає на бюджетну систему України ріст інфляції. Без зниження рівня інфляції не можуть бути ефективно використані витрати бюджету, направленні на соціальні потреби. Тому програма по боротьбі з інфляцією повинна включати комплекс дій, направлений на оздоровлення фінансового стану в країні. Ці дії повинні бути направлені проти ретельно проаналізованих негативних економічних факторів, які мали місце протягом останніх років.

Ще одним із чинників впливу на величину державних видатків є зростання державного боргу, без пошуку джерел його покриття. Зменшення державного боргу приводить до зменшення видатків державного бюджету. Обов'язковим в удосконаленні бюджетного планування є проведення бюджетної децентралізації, тому що проблема оптимального розподілу повноважень та фінансових ресурсів між центральними органами влади та місцевими є однією з найбільш актуальних у питанні підвищення ефективності бюджетної системи України.

Проте головним моментом в плануванні бюджету є не стільки зменшення витрат, як збільшення доходів бюджету за рахунок пошуку нових джерел фінансування, розробки нової податкової реформи, стимулювання сплати податків.

Отже, основні напрямки удосконалення бюджетного планування це оптимізація державних видатків, зменшення фінансування сфери управління, збільшення видатків на соціальне забезпечення та економічний розвиток, забезпечення економічного зростання на засадах інституційного та інвестиційного розвитку, що надасть можливість збільшення видатків на соціальне забезпечення, стимулювання сплати податків, нова податкова реформа, проведення бюджетної децентралізації, боротьба з інфляцією, зменшення державного боргу тощо [37].

Удосконаленню бюджетного процесу сприяють ряд системних реформ, у тому числі впровадження бюджетування, орієнтованого на результат, запровадження системи оцінювання результативності бюджетних програм, дотримання принципу підзвітності органів влади громадськості.

Такий позитивний вплив на бюджетну систему може здійснити повноцінне впровадження програмно-цільового методу бюджетного планування зміст якого полягає у тому, що розпорядники отримуватимуть кошти не просто для фінансування своєї діяльності, а на досягнення конкретних результатів, які зафіксовані у відповідній бюджетній програмі.

Впровадження елементів бюджетування за результатом вимагає започаткування системного реформування бюджетного управління та систем підзвітності і контролю. Програмно-цільовий метод дозволяє визначити бюджетні показники на основі планування відповідних суспільно значущих досягнень на рівні держави, адміністративно-територіальних одиниць, відповідних галузей економіки та соціальної сфери, забезпечити розробку взаємопов'язаних заходів щодо їх досягнення у встановлені терміни.

Програмно-цільовий метод планування видатків є інструментом середньострокового бюджетного планування, за допомогою якого забезпечується формування структури видатків на перспективу за пріоритетами, що відповідають стратегічним цілям держави з метою реалізації завдань соціального та економічного розвитку країни з впровадженням механізму аналізу й оцінки ефективності використання бюджетних ресурсів і забезпечення планування діяльності головними розпорядниками бюджетних коштів. Тому удосконалення бюджетного планування пов'язане з обов'язковим запровадженням середньострокового програмно-цільового бюджетного планування, що дасть змогу отримати якісний, детальний, обґрунтований фінансовий план на середньострокову перспективу з врахуванням особливостей і тенденцій соціально-економічного розвитку країни, циклічності економіки та факторів впливу на стійкість та збалансованість державних фінансів.

При запровадженні шляхів удосконалення бюджетного планування в Україні можливо створити таку систему планування бюджету, яка б зацікавила і виробників і органи влади збільшувати доходи і використовувати їх з найбільшою ефективністю [35].

Висновки до розділу 3

Застосування розвинутими країнами програмно-цільового методу на середньостроковий період сприяє їх економічному розвитку, виконанню соціальних програм, покращує діяльність органів влади, сприяє їх відповідальності. Ось чому слід сказати, враховуючи усі реформи, що відбуваються в Україні, ґрунтуючись на світовому досвіді, що держава потребує корінних змін у бюджетному плануванні. Воно має відбуватися на підставі програмно-цільового методу та на середньостроковий період. Це забезпечить:

- послідовність у прийнятті бюджетних рішень;
- відбудеться взаємозв'язок між стратегічними цілями державної політики із запропонованими цільовими бюджетними програмами з визначенням обсягів фінансових ресурсів та їх цільового використання;
- покращення контролю та відповідальності за їх використанням;
- формування умов для проведення послідовної та обґрунтованої фінансової і бюджетної політики.

В розвинутих країнах основою планування є прогнозування, а в Україні у короткостроковій перспективі прогнозування досить часто підпорядковане бюджетному плануванню, що формує проблеми в економіці. В Україні на законодавчому рівні закріплено, що ефективність використання бюджетних коштів, співвідношення доходів та витрат, тривалість виконання бюджетної програми, її необхідність і відповідність визначеній меті визначаються результативними показниками. Результативні показники є складовими елементами бюджетної програми та згідно з застосуванням програмно-цільового методу в бюджетному процесі являють собою показники, які характеризують

результати виконання бюджетної програми і підтверджуються статистичною та бухгалтерською звітністю і дають можливість здійснити оцінку використання коштів. Але для оцінки бюджетної програми використовують такі результативні показники, які є недосконалими адже не сприяють повному і обґрунтованому аналізу кінцевого результату бюджетної програми. Тому процес планування видатків Державного бюджету України необхідно забезпечити якісно новою методикою розрахунку ефективності та результативності бюджетних програм.

Сьогодні в процесі планування Державного бюджету України найбільша частка фінансових ресурсів закладається на здійснення видатків соціального спрямування. Значними статтями видатків бюджету крім того є видатки на загальнодержавні функції, в том числі обслуговування боргу, видатки на оборону, видатки на громадський порядок, безпеку та судову владу. Спираючись на кращий міжнародний досвід, відповідно до якого переважна частина зарубіжних країн у процесі свого становлення спрямовувала левову частку бюджетних коштів на здійснення економічної діяльності, пропонується збільшити видатки Державного бюджету на економічну діяльність шляхом скорочення видатків на утримання органів законодавчої, виконавчої, судової влади та деяких соціальних видатків. Перспективами подальших розвідок у цьому напрямі є переоцінка доречності в сучасних умовах розвитку України здійснення видатків на соціальний захист окремих категорій населення, а також підготовка пропозицій щодо удосконалення вітчизняного законодавства з питань діяльності органів державної влади для оптимізації обсягів видатків Державного бюджету на їх утримання.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

В результаті проведеного дослідження слід відзначити, що від ефективності бюджетного планування значною мірою залежить економічний і соціальний розвиток держави. Бюджетне планування, як метод державного регулювання, передбачає оптимальне співвідношення між бюджетними доходами та бюджетними витратами, а також перерозподіл коштів між різними бюджетами з метою впливу на циклічний розвиток економіки, на структурні зрушення в економіці, , соціально-економічну політику держави, співвідношення сукупного попиту та пропозиції.

На законодавчому рівні закріплені відповідні макропоказники, що є результативними показниками, які відповідно характеризують результати виконання бюджетних програм і підтверджуються звітностями, на основі яких є можливість здійснити оцінку використання коштів. Та оскільки не сприяють повному і обґрунтованому аналізу кінцевого результату відповідно дані показники не є досконалими. Щоб покращити ситуацію з виконанням бюджетних прогнозів треба внести зміни до Бюджетного кодексу, що дозволятимуть вносити актуальні дані до макропрогнозу при затвердженні відповідного бюджету. Також утримуватись від ризикових доходів: тобто припинити збільшувати видатки компенсуючи це доходами. Оскільки збільшення прогнозного доходу без належних економічних підстав пеертворюється у невиконання відповідного показника.

Бюджетна декларація і макропоказники економічного і соціального розвитку України схвалюються Кабінетом Міністрів одночасно – не пізніше 1 червня року, який передує плановому, що забезпечить комплексне бачення розвитку економіки та бюджетної сфери, взаємозв'язок між пріоритетами держави та ресурсними можливостями бюджету. Це важливо, оскільки, зачасту, в громадах або планували більше ніж було ресурсів, або ресурси відправляли на депозит чи на непідготовлені проекти.

Тому, для забезпечення єдності бюджетної системи передбачено запровадження середньострокового бюджетного планування і на рівні місцевих бюджетів шляхом складання місцевих фінансових планів на три роки, які базуватимуться на Бюджетній декларації.

Україна у питанні розвитку бюджетного планування відстає від економічно розвинутих країн тому, що до кінця не впровадила нову цілісну систему бюджетного планування, яка відповідала б ринковій моделі економіки. Маючи значні досягнення у формуванні важливих складових бюджетної системи система бюджетного планування України має комплекс фундаментальних проблем. Одна з них – слабкий зв'язок бюджетного планування і загальнодержавного планування. Розрив між державним і бюджетним плануванням знижує ефективність і результативність економічної політики держави.

Доцільним є запровадження дієвого механізму управління бюджетним процесом як складової системи управління державними фінансами, встановлення взаємозв'язку між стратегічними цілями розвитку країни та можливостями бюджету у середньостроковій перспективі, забезпечення прозорості та послідовності бюджетної політики, яка реалізується через систему бюджетних механізмів і забезпечує бюджетну рівновагу та ефективний вплив на соціально-економічні процеси. Механізм формування обсягу та структури доходів і видатків бюджету є важливою складовою бюджетного регулювання для забезпечення суспільного розвитку.

Основні недоліки в процесі планування видатків Державного бюджету України, які заважають якісному розподілу державних фінансових ресурсів та уповільнюють процес соціально-економічного розвитку нашої країни – відсутність прозорості під час розподілу бюджетних ресурсів, велика кількість бюджетних програм, несвоєчасність їх фінансування та недосконалість показників їх результативності.

Функція планування в управлінні державним бюджетом України потребує вдосконалення з метою визначення пріоритетів розвитку не лише державних

фінансів, а й крани в цілому. При цьому, надзвичайно важливу роль здійснює організація як управлінської діяльності, так і фінансових процесів, що відбуваються на макрорівні. Відповідно до цього необхідно провести дослідження стану організацій бюджетних правовідносин в Україні.

Чітке дотримання завдань, принципів і методів бюджетного планування на всіх ланках бюджетного механізму є запорукою ефективності бюджетних процесів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Благун І.Г. Бюджетний менеджмент: навч. посіб. / Львів: "Магнолія 2006", 2007. — 224 с.
2. Близнюк О. С. Місцеві фінанси в Україні: правове регулювання / Академія муніципального управління ; НДІ фінансового права. – К. : Дакор ; КНТ, 2017. – 311 с
3. Буряк П. Ю. Програмно-цільовий метод як основа вдосконалення планування показників соціальної сфери. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2018. Вип. 20.7. С. 84–91.
4. Бюджетний менеджмент : підручник / Федосов В.М., Опарін В. Л., Сафонова Л.П. та ін. ; К. : КНЕУ, 2004. 864 с.
5. Бюджет України за 2019 р. : *Статистичний збірник*. : МФУ, 2020. 298 с.
6. Бюджет України за 2017 р. : *Статистичний збірник*. : МФУ, 2018. 295 с.
7. Бюджет України за 2018 р. : *Статистичний збірник*. : МФУ, 2019. 299 с.
8. Бюджетна декларація на 2020-2022 роки. URL: <http://nizhynbudget.org/static/file/budzetna-deklaracia-na-2020-2022-roki.pdf> (дата звернення: 10.11.2020).
9. Бюджетна політика у контексті стратегії соціально-економічного розвитку України : у 6 т. / Редкол. : М. Я. Азаров (голова) та ін. : НДФІ, 2012. – Т. 4. 2012. 368 с.
10. Бюджетна система : навч. посіб. / укладачі : Р. С. Сорока, І. Г. Благун та ін. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. 236 с
11. Бюджетна система : підручник / за ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія. Та ін. Київ : Центр учбової літератури, Тернопіль : Екон. думка, 2012. 871 с.
12. Василик О. Д. Державні фінанси України / НІОС, 2016. 608 с.

13. Впровадження середньострокового бюджетного планування як механізму узгодження соціально-економічної та бюджетної політик . *Зелена книга Міністерства фінансів України*. 2016. 27 с. URL: <http://www.icps.com.ua/arh/pub/ep/4685.html>. (дата звернення: 06.05.2020).
14. Державний борг України. Міністерство фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/> (дата звернення: 11.07.2020).
15. Держбюджет 2020 прийнято : основні показники. Ліга Закон. URL: https://biz.ligazakon.net/ua/news/190937_derzhbyudzheth_2020_priynyato_osnovn_pokazniki (дата звернення: 10.11.2020).
16. Доходи і видатки місцевих бюджетів. Ціна держави. URL: <http://cost.ua/news/687-revenues-and-expenditures-of-local-budgets/> (дата звернення: 27.07.2020).
17. Доходи і видатки місцевих бюджетів: коротко про головне URL: http://cost.ua/news/687_revenues_and_expenditures_of_local_budgets/ (дата звернення: 27.07.2020).
18. Запатріна І. В. Програмно-цільовий метод бюджетування у контексті стратегічного та середньострокового планування. Київ. 2016. 18–31 с.
19. Затонацька Т.Г., Шиманська О.А. Зарубіжний досвід середньострокового планування у бюджетному процесі. 2011 р.
20. Козоріз А.В. Зарубіжний досвід середньострокового бюджетного планування у контексті його застосування в Україні. Наукові праці НДФІ. 2012. 75 - 87 с.
21. Клець Л.Є. Бюджетний менеджмент: навч. посіб. : ЦНЛ, 2007. 640 с.
22. Климаш Н. І. Бюджетна система : навч. посіб. Львів : «Магнолія 2006», 2014. 296 с.
23. Козоріз А. В. Зарубіжний досвід середньострокового бюджетного планування у контексті його застосування в Україні. Наукові праці НДФІ. 2017. 75–87 с.

24. Корнієнко Н. М. Аналіз системи планування бюджетних видатків в Україні / Бізнес-Інформ. 2013. 389–393 с.
25. Кравець В. І. Бюджетна політика соціально-економічного розвитку країни. Інвестиції : практика та досвід. 2018. № 16. 40–45 с. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/16_2018/10.pdf (дата звернення: 11.07.2020).
26. Лондар С.Л. Середньострокове бюджетне планування як інструмент підвищення ефективності бюджетної: зб. матер. IX Міжнар. наук.-практ. конференції (Київ, 25–26 жовтня 2012 року). 2012. 40–43 с.
27. Науково-практичний коментар до Бюджетного кодексу України / кол. авторів: заг. редакція, передмова Ф. О. Ярошенка. Зовнішня торгівля; УДУФМТ, 2018. 592 с.
28. Остріщенко Ю.В. Досвід застосування стратегічного бюджетного планування в країнах з ринковою економікою. *Наукові праці НДФІ*. 2011. № 1. С. 44–52.
29. Офіційний сайт Єврокомісії. URL: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nrp/sp_germany_en.pdf (дата звернення: 15.06.2020).
30. Пасічний М.Д. Податкова політика України в сучасних умовах. *Вісник Одеського національного університету*. 2016. 123–128 с.
31. Пасічник Ю. В. Бюджетна система України та зарубіжних країн. Знання-Прес, 2012. – 495 с.
32. Про схвалення Прогнозу Державного бюджету України на 2020 рік : постанова Кабінету Міністрів України від 05 квітня 2019 № 318. *Офіційний вісник України*. 2019. 134 с.
33. Середньострокове бюджетне планування в Швеції URL: <http://ecofin.org.ua/midter-swedrn> (дата звернення: 15.06.2020).
34. Статистична інформація / Державна статистична служба України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. (дата звернення: 22.08.2020).

35. Чугунов І. Я., Книщенко І. Ф. Основні напрями подальшого розвитку програмно-цільового методу планування бюджету. *Наукові праці НДФІ*. 2009. Вип. 4. 3-11 с.
36. Чугунов І.Я. Теоретичні засади розвитку бюджетних відносин . *Вісник КНТЕУ*. 2011. № 4. С. 13-22.
37. Шаповал С.Л. Формування бюджету у країнах з розвинутою економікою. *Проблеми та перспективи розвитку національних економік: від мікро- до макрорівня*: Матеріали міжнар. наук.-практ. Конф., 8 квітня 2016 р.. Одеса: Міжнародний гуманітарний університет. 2016.

ДОДАТКИ

Додаток А

Підходи до визначення методів бюджетного планування

Метод	Характеристика методу
Програмноцільовий метод	Формування бюджету здійснюється за пріоритетними напрямками фінансування, дозволяє встановити зв'язок між виділенням бюджетних коштів і результатами їх використання на основі визначених цілей та результативних показників.
Метод економікоматематичного моделювання	Дає можливість оцінювати взаємозв'язок між бюджетними та соціально-економічними показниками і прогнозувати на цій основі динаміку їх розвитку.
Балансовий метод	Передбачає зіставлення та збалансування потреб у фінансових ресурсах із джерелами їх формування. Досягається узгодженість між джерелами надходжень і напрямками видатків за видами та регіонами, встановлюється взаємозв'язок із загальною величиною фінансових ресурсів у державі по міністерствах, відомствах, регіонах із відповідними потребами, які можуть бути забезпечені.
Нормативний метод	За основу беруться нормативи, які регламентують види надходжень і видатків бюджету. При цьому, враховується економічний стан установ, підприємств, галузей економіки, фізичних осіб. Цей метод дає змогу оцінити потребу галузей в асигнуваннях і створити умови для їх ощадливого використання.
Метод коефіцієнтів (аналітичний метод)	Базується на застосуванні відповідних коефіцієнтів. За основу беруться показники минулого періоду і коригуються з урахуванням відповідних коефіцієнтів, які відображають зміни, що передбачаються в плановому періоді, по суті – планування «від досягнутого».
Метод прямого рахунку	Передбачає здійснення детальних планових розрахунків кожної складової доходів чи витрат бюджету. Планування здійснюється за алгоритмом, який чітко відбиває формування цього показника, що забезпечує його достовірність.
Метод екстраполяції	Ґрунтується на визначенні бюджетних показників на основі встановлення стійкої динаміки їх розвитку. Розрахунок здійснюється на основі досягнутого в попередньому періоді рівня розвитку і його коригування на відносно стабільний розвиток країни.

Сутність та властивості середньострокового бюджетного планування

Мета	Забезпечення ефективного функціонування бюджетної системи, аналізу використання бюджетних коштів, для більш ефективних рішень, щодо використання коштів на всіх рівнях.
Завдання	– поліпшення макроекономічного балансу шляхом розроблення узгоджених та реалістичних прогнозів доходів до бюджету; – визначення загальних цілей бюджетної політики та забезпечення відкритості у їх досягненні впродовж багатьох років; – визначення і дотримання чітких пріоритетів у сфері державних видатків; – забезпечення можливості ініціювання змін у бюджетній політиці та механізмів контролю за їх реалізацією; – удосконалення розподілу бюджетних коштів, спрямованих на досягнення стратегічних пріоритетів, як за функціями, так і між відповідними функціями; – підвищення відповідальності головних розпорядників бюджетних коштів за ефективне та раціональне використання бюджетних коштів; – посилення загального бюджетного контролю.
Етапи	1 етап – прогнозування, під час якого складаються технічні оцінки поточних витрат виходячи з існуючих умов; 2 етап – програмування, на якому визначається та аналізується вартість кількох можливих змін політичного курсу.
Переваги	- Базується на чітко сформульованих цілях і пріоритетах бюджетної політики; - Дає оцінку відповідності поточної політики та її майбутнього впровадження фіскальній стратегії держави; - Надає бюджетному процесу риси безперервності й наступності; - Покращує ефективність розподілу державних ресурсів, підвищуючи прозорість і підзвітність у бюджетному процесі й забезпечуючи механізм систематичного перегляду бюджетних зобов'язань і пріоритетів витрачання бюджетних коштів; - Може слугувати своєрідним механізмом підвищення взаємодії між різними державними установами, заохочуючи галузеві міністерства до вищого рівня залученості у бюджетний процес.
Недоліки	- Надмірне покладання на оцінки майбутніх показників при формуванні бюджету, що може призвести до негнучкості у фіскальній політиці; - Оптимістичні проектування багаторічного бюджету, які можуть бути використані як виправдання для необґрунтованих програм витрачання державних коштів; - Багаторічне бюджетування може бути складним і адміністративно затратним інструментом.

Особливості середньострокового бюджетного планування в різних країнах

Країна	Термін бюджет ного планува ння	Сектор охоплення середньостроков ого бюджетного планування	Обмеження та особливості	Позитивний ефект
Великобри танія	3 роки	Сектор загального державного управління	Позики призначені тільки на активне споживання	Підвищення фінансової дисципліни шляхом затвердження ковзного трирічного ліміту
Франція	3 роки	Сектор загального державного управління	Програмуванн я прогнозних оцінок проводиться циклічно	Баланс між споживачами та інвестиційною діяльністю держави
Швеція	3 роки	Сектор загального державного управління, центральний бюджет, місцеві бюджети	Встановлення лімітів на видатки центральних органів державного управління	Підвищення фінансової дисципліни шляхом затвердження ковзного ліміту витрат
Німеччина	3 роки	Сектор загального державного управління, центральний бюджет, місцеві бюджети	Програми для систематичног о зменшення обсягів видатків	Встановлення жорсткої фінансової дисципліни